

XÀBIGA • Nº 4
REVISTA DE CULTURA
Museu Arqueològic i Etnogràfic
"Soler Blasco"
M. I. Ajuntament de la Vila de Xàbia
Institut d'Estudis "Juan Gil-Albert"

El propassat mes de desembre va ser presentada a Xàbia el quart número de la Revista de Cultura Xàbiga. Amb aquest número s'ha trastocat la seua periodicitat, que passa de semestral a anual, així com algunes de les característiques formals, com són ara el lleuger augment de l'amplària, el major nombre de pàgines (que arriben a les 206) i la utilització en algun cas de la quatricromia.

El contingut és ric i ben divers amb una onzena d'articles i les seccions, en aquest número més àmplies que als anteriors, de recerca bibliogràfica i documental.

Els treballs que la integren són:

- Els materials prehistòrics de jaciments d'Alcalà de Henares al Museu de Xàbia; José Luis Simon.

L'estudi recull i estudia una sèrie de materials

arqueològics, ceràmics i lítics, que formen part de la donació Segarra-Llamas (dipositats al Museu de Xàbia), i que globalment s'inclouen a l'àmpli període de l'Edat del Bronze.

- Anàlisi numismàtica del conjunt monetari de la Punta de l'Arenal (Col.lecció Segarra-Llamas); Rafael Arroyo Ilera i Joaquim Bolufer Marqués.

En aquest article és estudiat un conjunt monetari format per 81 peces, gairebé totes pertanyents a la Col.lecció Segarra-Llamas, què malgrat la seua mala conservació permeten obtenir importants informacions, com és ara el nombrós volum monetari durant el segle IV (especialment al seu darrer quart) a la punta de l'Arenal.

- Ceràmiques fines tardanes de la Punta de l'Arenal; Joaquim Bolufer Marqués.

Són estudiades en aquest treball les ceràmiques fines importades trobades en aquest jaciment i que cronològicament ocupen el llarg període comprés entre els segles IV i VII de nostra era.

- Una inscripció àrab de Xàbia; Carme Barceló Torres.

Hi és presentada una nova inscripció àrab trobada al Terme de Xàbia. De gran importància, considerant la seua altra cronologia (segle X) i l'escassetesa d'aquest tipus de documents, tot i tractar-se d'un petit fragment.

- L'Ermita de Santa Paula de Dénia; Josep Ivars i Peres.

En aquest treball s'hi estudia històricament i arquitectònicament l'ermita de Santa Paula, tot mostrant les restes d'edificis preexistents islàmics i les diverses fases que travessà d'ençà la seua construcció a començaments del segle XV o darreries de l'anterior. També, però se'ns mostra l'actual projecte de restauració que l'autor de l'article està duent a termini.

- Restauració de l'Hebdomanari de Santa Anna de l'Hospital de Xàbia; Luis Javier Gayá Soler.

Es presenta ara tot el procés seguit en la restauració de les pintures de l'hebdomanari procedent de la Capella de Santa Anna de l'Hospital de Xàbia. Aqueixos treballs han permès recuperar les primitives pintures (on són representats Sant Joaquim i Santa Anna amb la Mare de Déu infanta) datades, segons l'autor del treball, en la primera meitat del segle XVII.

- Comerç d'importació i d'exportació al port de Dénia (1700-1701); Inmaculada Cabanilles Ibàñez.

Hi són estudiats aquests aspectes tot comprovant el dinamisme del port de Dénia amb un

major volum d'exportacions que d'importacions. La documentació utilitzada en aquest estudi prové, bàsicament, del "Libro de Sisa".

- La lluita pel poder municipal. Xàbia al segle XVIII; Maria Josepa Sastre Reus i Salvador Alemany Garcia.

Es mostren els mecanismes que provoquen un canvi en els sistemes d'accés al domini del poder polític a Xàbia, tot passant dels "metodes" violents de les bandositats, propis del segle XVII, al recurs, ja al XVIII, dels sistemes legals. Els diversos factors que mouen aquest canvi, són estudiats a partir de l'anàlisi del plet originat a les darreries del segle XVIII pel nomenament d'un nou govern municipal a la vila de Xàbia.

-Notes per a un estudi de la població a Xàbia, (1871-1890); Antoni Espinós i Quero.

-A l'article s'estudia l'evolució de la població a Xàbia entre 1871 i 1980 destriant tres grans fases: 1871-1910, 1910-1960 i un últim període que s'inicia a partir dels anys seixanta. L'article se centra, però, en el període 1871-1890.

Les dades utilitzades provenen del Registre Civil, car els arxius municipal i parroquial foren destruïts durant la guerra del 1936-39.

-Les eleccions municipals de 1931 a Xàbia; Francesca Gil i Puigcerver.

Són analitzades en aquest treball les eleccions del 12 d'abril de 1931, que suposaren la proclamació de la II república al conjunt de l'estat, i les realitzades el 31 de maig del mateix any per tal de corregir les irregularitats produïdes en alguns ajuntaments (com ara el de Xàbia), durant les eleccions d'abril.

-Els peixos de Xàbia. Alguns aspectes de la cultura popular; J.B. Codina Bas.

Hi són recollits vora de dos cents noms de distintes espècies marines tal com són conegudes a Xàbia (i les seues variants), així com els seus noms científics, la correspondència amb d'altres àrees del domini lingüístic català i el seu nom en castellà.

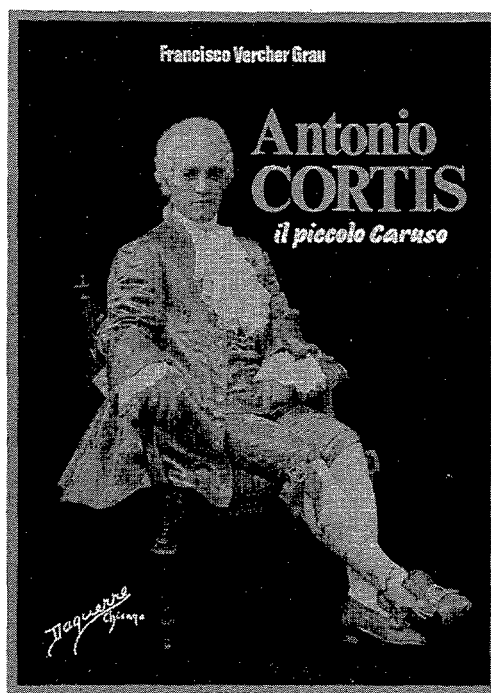
-Recerca bibliogràfica:

Dos treballs omplen aquesta secció: una "Bibliografia sobre les séquies valencianes", per Manuel Bas Carbonell, on es presenta l'important volum d'obres sobre aqueix tema de la seua biblioteca. I un segon treball realitzat per Antoni Espinós i Quero on es recullen les "Publicacions no periodiques de la impremta Botella (1859-1955)" editades a Dénia i Xàbia.

-Recerca documental:

Hi són presentats dos importants documents; el primer correspon a una "Escriptura d'establiment d'un molí a la Plana de Xàbia, al s. XVIII" transcrit i comentat per Carles Jover i Carrasco. El segon correspon a l'"Actualització i modernització de la defensa de la costa de la Marina a l'any 1788", document transcrit i comentat per Júlia Campon Gonzalvo i Jaume Pastor Fluixà.

XIMO BOLUFER

ANTONIO CORTIS
il piccolo Caruso
 Autor: **Francisco Vercher Grau**
 Ajuntament de Dénia
 València 1988

El llibre, publicat pel propi autor, és el resultat d'un treball exhaustiu al llarg de quatre anys d'investigacions. 360 pàgines, amb més de tres-centes reproduccions fotogràfiques (27 en color) sobre paper Alba de 140 gr/m², estucat industrial semimate per les dues cares, amb una

bona enquadernació, que inclou en la portada una excel·lent fotografia del cantant en una de les seues caracteritzacions en les llargues temporades d'actuacions en l'Opera de Xicago.

Això quant a l'aspecte tècnic.

Però l'obra resulta quelcom més que una simple biografia. Es l'intent de rescatar de l'oblit la figura d'un personatge.-Antonio Cortis- que va assolir les més altes cotes de l'èxit i la popularitat, principalment durant la segona i tercera dècada del segle XX, actuant com a primer tenor en els millors teatres de l'òpera del món, gravant més de seixanta plaques gramofòniques, per a acabar pràcticament ignorat després de passar la peripècia de la nostra guerra civil i les seues posteriors conseqüències.

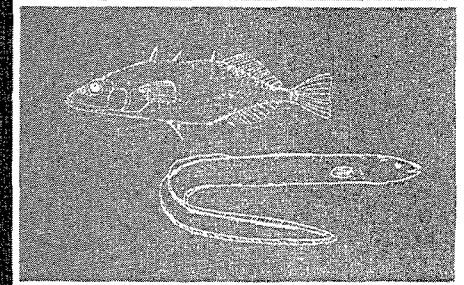
L'autor, Francisco Vercher Grau, ha recolzat la seua obra en una amplíssima aportació de material, que reproduceix en el llibre: contractes, programes de representacions, opinions de la crítica internacional, llista d'antigues gravacions del cantant en "La voz de su amo", Parlophon, Victor..., algunes d'elles transferides actualment a microsols a Àustria, Itàlia, EE.UU., etc.-

Vercher descriu amb un llenguatge directe, senzill, que fa digerible la lectura al profà, la paràbola humana i artística del biografat, amb tota mena de detalls, i ens parla dels seus inicis plens de dificultats de tot tipus, de la projecció i el reconeixement internacional del cantant-Scala de Milán, Covent Garden de Londres, Colón de Buenos Aires, Liceu de Barcelona, Xicago, Filadèlfia, Los Angeles, La Arena de Verona i un llarguíssim etcètera – i del misteriós silenci que va envoltar la seua figura, plenament consagrada, en els tristos anys de la postguerra.

La biografia és un bon material per a la realització d'una interessant pel·lícula, i eixe sembla ésser un dels ambiciosos propòsits que manté el seu autor, persona també amb una certa experiència com a realitzador de curts i altres reportatges cinematogràfics. Però això s'escapa de les intencions del present comentari. Vos recomane amb tota la sinceritat -sigau o no païsans de l'il·lustre denier Antonio Cortis- la lectura del llibre, que no té desperdici, i el podeu trobar a les llibreries de Dénia, principalment, i a les especialitzades de València o Madrid.

VICENT BALAGUER

Aportació al coneixement de la Ictiofauna de la Marjal de Pego-Oliva

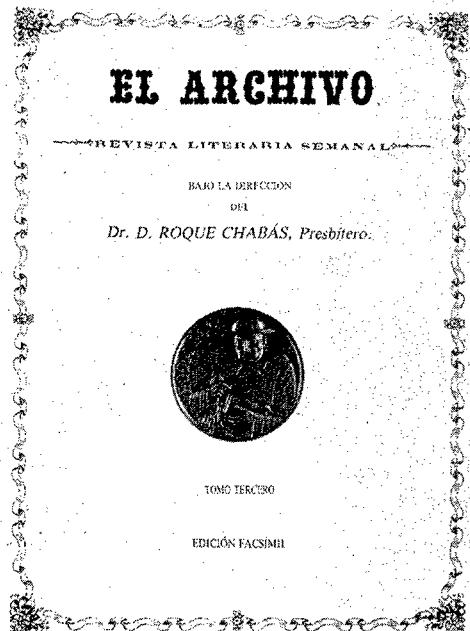
ANDREU SENDRA SASTRE

APORTACIÓ AL CONEIXEMENT DE LA ICTIOFAUNA DE LA MARJAL DE PEGO-OLIVA
 Autor: Andreu Sendra Sastre
 Alacant, 1988

És un fet inqüestionable l'extremada raresa de les publicacions científiques o, més bé, científic-experimentals a nivell divulgatiu; i, més, si parlem d'un àmbit d'actuació comarcal. Perquè sempre no siga tot igual, s'ha acaba de publicar el treball d'Andreu Sendra, llicenciat en ciències biològiques per la Universitat de València, que va obtenir el II Premi Darrer Diumenge d'Octubre l'any 1987 a Pego. El títol: **Aportació al coneixement de la Ictiofauna de la marjal de Pego-Oliva**. Aquest llibre, recomanable des d'un punt de vista cultural o científic, ens mostra com a introducció una recopilació de dades referents a la marjal: origen, descripció dels ambients aquàtics i dinàmica de les aigües; tracta aspectes químico-físics molt interessants i evita formalismes científics complicats. Finalment, amb uns mètodes poc usuals, i que es revelen útils a la llum dels resultats, l'autor obté registre de **totes** o,

Per acabar voldria felicitar als autors per l'esforç que suposa elaborar un llibre d'aquestes característiques, ja siga per la coordinació que comporta, ja siga per la seua estructura i dinàmica. Tanmateix, encoratjar a totes les escoles de la Marina Alta per a que el facen seu i l'estudien a l'escola en el nivell que es corresponga.

PERE J. BALLESTER

EL ARCHIVO, nº 3
Revista Literaria Semanal
Edición facsímil
Exmo. Ayuntamiento de Denia
Instituto de Estudios "Juan Gil-Albert"
Excma. Diputación Provincial
Alicante, 1988

En aquestos mesos passats es va presentar a la Casa de la Cultura de Dènia, coincidint amb el seu centenari, l'edició facsímil del volum III de la revista **El Archivo**, fruit de la col·laboració entre l'Institut d'estudis "Juan Gil-Albert" i l'Ajuntament de Dènia, dins d'un projecte que inclou la reedició de la col·lecció completa: set volums apareguts, primera a Dènia, i després a València, entre els anys 1886 a 1893.

El Archivo III consta de tretze quaderns cronològicament publicats entre juliol de 1888 i desembre de 1889, sota un subtítol ben concret, *revista de Ciencias Históricas*, deixant definitivament el subtítol adoptat en el primer volum (*Revista Literaria Semanal*), fet que aclareix la veritable intenció de l'obra i del seu director, el *Dr. D. Roque Chabás, presbítero, correspondiente a la Real Academia de la Historia, Cronista de la Provincia de Alicante*.

Roc Chabás és l'ànima de **El Archivo** i parlar d'ell és fonamental per comprendre aquesta publicació. Gran treballador de la Història i interessat per tot allò que done llum del nostre passat, exposa a l'any 1886, al primer volum de **El Archivo**, el motiu final del seu treball: no pretén ser historiador ni cronista, la seua aspiració és més modesta, arxivar i col·leccionar els documents inèdits i generalment mal estudiats que tinguen llur marc geogràfic a l'antic regne de València, i això entenent per document, no solament els registres escrits, sinó les inscripcions i les deixalles arqueològiques i numismàtiques. És dintre d'aquest plantejament general que escriu Chabás a la introducció del número tres de **El Archivo**: *No pretendemos ganancias, y sí que la revista El Archivo esté a la altura de las mejores de su clase*.

El Archivo era el lloc on, a la derrera del segle XIX, Chabás plasmava la seua intensa relació amb el món dels estudiosos de la Cultura. En aquest tercer volum és destacable la presència de coneguts historiadors, erudits i literats: Antoni Chabret, Julià Ribera, Teodor Llorente, Lluís Tramoyeres... E. Hübner, des de Berlín, plasma la difusió internacional de la revista i anima Chabás a continuar amb la seua obra. Aquestes relacions, i l'esperit de la historiografia de finals del segle XIX, marcaran el conjunt dels set volums dins d'una època on els límits entre la Història i la Literatura, entre l'historiador, l'erudit i el literat, són encara molt indiferenciats. Ben significativa és, al respecte, la polèmica desenvolupada a les pàgines de **El Archivo III** entre Valentí Claret i Ramon Campanar al voltant de la Història i la Poesia, en relació amb la necessitat o l'inconvenient de mantindre el rigor històric a l'hora de fer poesia. Conflictes entre l'erudit fidel a les notícies històriques i les llicències artístiques del poeta, dintre del qual Chabás serà un dels pocs pioners que aniran endavant desmarcant-se dels vincles *literaris* anteriors, per a projectar-se en els co-

rents positivistes que des d'uns anys abans triomfaven a Europa i dels quals Chabàs fou el primer autèntic representant al País Valencià.

El resorgir nacionalista, la Renaixença, serà un altre factor que marcarà el món cultural d'aquella època. En l'article *Nuestro regionalismo*, inclòs a **El Archivo III**, trobem la postura adoptada per Roc Chabàs front al moviment nacionalista; al·legat d'amor a les *coses valencianes*, a la seua llengua i a la seua història. Interés que es materialitza en els nombrosos articles centrats en la figura de Jaume I que, firmats per Chabàs i altres autors, s'inclouen en aquest volum, així com altres estudis lingüístics sobre el valencià. Amb tot açò, i en base a l'anomenat article, podem pensar que el regionalisme de Chabàs és un regionalisme cultural, no polític, que no s'ha d'entendre mai com un regionalisme de tipus *separatista*, en el qual no creu.

A més d'aquestes referències, que partint de **El Archivo III**, ens permeten acostar-nos a la personalitat del seu director, aquest volum ofereix una ampla panoràmica dels fets culturals més destacats dels anys 1888-1889, i que resenyem breument:

-informació sobre noves troballes arqueològiques i estudis epigràfics: *La situación de Ilici. Nuevos descubrimientos. Las Nuevas lápidas romanas de Liria*.

-articles sobre successos i fets històrics d'ordre general: *"La esclavitud en València"*, *"Las Vísperas sicilianas y la bula de Honorio IV"*;

-notícies històriques i geogràfiques tocants a llocs destacats del passat valencià, com *"la Cartuja de Porta-Coeli"*, la *"Cartuja de Valldecristo"*, o La Valldigna;

-una *Miscelánea* on trobem tota mena de notícies del món cultural del moment: llibres publicats, conferències...

-recopilació de documents: uns fonamentals per a la història del País Valencià, com és el Llibre del Repartiment; i altres que són simples notícies curioses, recopilades en la secció que Chabàs anomenava *"Los Fastos Valentinós"*.

El volum tercer de **El Archivo** es tanca amb el *Relacionero Histórico*, basat en obres impreses del segle XVII, que substitueix a la *"Secció de documentos"* que apareixia en els dos números anteriors. Dos índexs, un d'autors i l'altre de matèries ens ajuden a localitzar el que ens interessa, però la densitat d'aquesta publicació fa aconsellable fullejar-la del principi a la fi, ja que sempre s'hi troben notícies curioses i a vegades sorprenents, recollides amb minuciositat per uns homes que, ara fa cent anys, s'interessaven i treballaven per la Cultura.

ROSA SESER PÉREZ